

Фаріон Роман Васильович
студент VI курсу
Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ПРИМИРЕННЯ В СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Примирення винного з потерпілим є однією із найбільш актуальних та дискусійних тематик у сфері кримінальної юстиції. Вже тривалий час на пострадянському просторі ця тема не оминається увагою та зокрема привабила В.Л. Горічеву, О.В. Давидову, Г.С. Досаєву, Р.К. Пліско, О.О. Сімонову, Р.О. Середу, Ж.В. Мандриченко, О.В. Перепадю, А.М. Яценка, В.О. Тулякова, О.М. Поліщук та ін.

Примирення винного з потерпілим більшістю вчених сприймається та розглядається в ракурсі реалізації прав учасників кримінально-правового конфлікту, як підґрунтя становлення та розвитку відновного правосуддя в Україні та в цілому як прояв тенденції до гуманізації у сфері кримінальної юстиції.

Про примирення у більшості кримінальних кодексів континентальної Європи йдеться у зв'язку з ідеями відновного правосуддя, а саме синонімічно медіації. Відновне правосуддя базується на ідеях примирення конфліктуючих сторін, припинення самого конфлікту шляхом взаємного вибачення, каяття у вчиненому, усвідомлення моральної та юридичної відповідальності за вчинений злочин і обов'язку відшкодування заподіяної жертві фізичної, моральної та матеріальної шкоди [1, с. 539].

Застосування медіації зумовлене самою концепцією відновного правосуддя, або ресторативної юстиції (з англ. Restorative justice) основоположником якої вважається Говард Зер [2]. Відповідно до цієї концепції, злочин розглядається не як суспільно-небезпечне діяння, а як шкідливе діяння безпосередньо для потерпілого. Акцент на відновленні порушеного права робиться навіть у самій назві цієї концепції. На підставі цієї парадигми, потерпілий має право вирішувати питання про караність злочинного діяння.

Безпосередньою підставою для звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим є, безумовно, сам факт примирення. Примирення по суті є двосторонньою угодою між суб'єктом злочину та потерпілим, що укладається між юридично рівноправними у цьому разі суб'єктами, з метою вирішення кримінально-правового конфлікту.

Слід розрізняти відмову від порушення приватного кримінального переслідування (у справах приватного та приватно-публічного обвинувачення, коло яких було надзвичайно розширене КПК 2012 року) від

фактичного примирення (як угоди, зокрема за статтею 46 КК України) з огляду на те, що відмова від переслідування є актом одностороннього волевиявлення потерпілого, тоді як примирення має форму двосторонньої угоди (втім без згоди потерпілого така угода укладена бути не може).

Факт примирення має форму угоди. КПК України 2012 року підтримав цю позицію, та уточнив особливості її укладення та процесуального оформлення.

На підставі аналізу судової практики, доступної для ознайомлення за відповідними пошуковими критеріями в Єдиному державному реєстрі судових рішень, зроблено такі висновки.

Суди зобов'язані та в цілому намагаються встановлювати факт дійсного досягнення відповідними учасниками провадження угоди про примирення, хоча б на підставі усних пояснень за відсутності вказівки на це у письмових клопотаннях. Втім, у судових постановках посилянь саме на письмовий документ – угоду про примирення – не знайшлося. По двох справах з двадцяти двох, тобто майже в десяти відсотках випадків, суди звільняли осіб від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням осіб, хоча за матеріалами справи мало місце дієве каяття [3].

Крім того, з аналізу застосування ст. 46 КК України, складається враження, що дійсною підставою для звільнення від кримінальної відповідальності судами має бути саме згода потерпілого на таке звільнення суб'єкта злочину, надалі втілена у формі угоди. Аналогічного висновку з цього приводу свого часу дійшов і Сидоров Б.В. [4, с. 20]. З огляду на подальші доповнення КК України нормами ч. 5 ст. 65 та ч. 2 ст. 75, стає наочним, що і при призначенні покарання і звільненні від відбування покарання з випробуванням, саме потерпілий погоджується на примирення та узгоджує вид/розмір покарання або звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Таким чином, з огляду на розширення сфери застосування примирення у формі угоди і на інші інститути кримінального права, окрім звільнення від кримінальної відповідальності, слід очікувати в подальшому більшої деталізації нормативного врегулювання цього явища.

Список використаних джерел:

1. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : монографія / М.І. Хавронюк. – К. : Юрисконсульт, 2006. – 1048 с.

2. Зер Говард. Зміна об'єктива: новий погляд на злочин та правосуддя. (Пер. зангл. М. Яковлева) / Говард Зер. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 224 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rj.org.ua/uk/node/37>

3. Поліщук О. М. Приватноправові засади в кримінальному праві України: концептуальні аспекти [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Поліщук Олена Миколаївна ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – О., 2013. – 20 с.

4. Сидоров Б.В. Поведение потерпевших от преступления и уголовная ответственность : автореф. дис. д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Б.В. Сидоров ; Казанский гос. ун-т. – Казань, 1998. – 50 с. [Електронний ресурс]. –

5. Режим доступу: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=82321>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Поліщук О.М.

Шельгоріна Сюзана Ігорівна

студентка II курсу

соціально-правового факультету

Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІКОВА ОСУДНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЩО МАЮТЬ ВІДСТАЛІСТЬ У ПСИХІЧНОМУ РОЗВИТКУ

Злочинність серед неповнолітніх залишається досить поширеним явищем в Україні. Причиною цього найчастіше виступає низький рівень життя сімей, бездоглядність дітей, шкідливі звички у середовищі підлітків та ін. [1]. Заступник міністра юстиції України Денис Чернишов, говорить про те що: «В установах пенітенціарної системи, на даний момент, утримується 294 неповнолітні особи (20 дівчат). 80% з цієї кількості раніше відбували покарання без позбавлення волі. 130 осіб з-поміж засуджених виховувалися в неповних сім'ях. 75% неповнолітніх позбавлені волі за крадіжку, грабіж і розбій. Також він повідомив, що станом на перший квартал 2017 року на обліку в органах пробації перебуває 1526 осіб (102 дівчини), 20% з них – ще не виповнилося 16 років, 80% – вік від 16 до 18 років. Поряд з цим в Україні існує ще одна негативна тенденція – зростання кількості злочинів, вчинених психічно хворими особами та особами з психічними аномаліями, в більшості випадків це стосується саме підлітків [2].

Відповідно до ч. 1 ст. 18 КК України суб'єктом злочину є фізична осудна особа, що вчинила злочин у віці, з якого відповідно до КК України може наставати кримінальна відповідальність [3]. Виходячи з цього, виділяють три ознаки суб'єкта злочину: фізична особа; осудність; досягнення віку кримінальної відповідальності. Поряд з осудністю, обмеженою осудністю та неосудністю кримінальне право розрізняє ще і вікову осудність (неосудність), яка в чинному КК України поки що нормативного